

21-23.11.2019

MUHBA PLAÇA DEL REI

BARCINO-TARRACO-ROMA

PODER I PRESTIGI
EN MARBRE

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

BARGIN

LILVIRI

MUHBA

Ajuntament de
Barcelona

BARCINO-TARRACO-ROMA PODER I PRESTIGI EN MARBRE

L'omnipresència de marbres i altres roques ornamentals (*marmorata*) a les ciutats antigues, tant als municipis i colònies de l'Imperi —com *Barcino*— com a les grans metròpolis provincials —com *Tarraco*—, revela de manera contundent com el poder de *Roma*, la gran capital, es projecta en totes les manifestacions, polítiques, econòmiques i socials.

D'altra banda, les estratègies i capacitats tècniques dels antics romans mostren l'altíssim grau d'adaptabilitat i potència logística per explotar les pedreres, distribuir el material a través de grans rutes comercials i transformar-lo al servei de la imatge de l'Imperi: un missatge de poder i prestigi que roman eternament vinculat al marbre. En aquesta reunió volem posar l'èmfasi en el valor d'aquests materials com a símbols d'estatus, presents en la decoració arquitectònica, l'escultura i l'epigrafia monumental, entre d'altres.

Barcino-Tarraco-Roma és el resultat de la confluència dels projectes de recerca «*Officinae lapidariae tarraconenses*. Canteras, talleres y producciones artísticas en piedra de la Provincia Tarragonensis» (HAR2015-65319-P, MINECO/FEDER, UE) i «El mensaje del mármol: prestigio, simbolismo y materiales locales en las provincias occidentales del Imperio romano entre las épocas antigua y altomedieval a través del caso de Hispania» (PGC2018-099851-A-I00, MINECO/FEDER, UE), que apleguen especialistes de diferents àmbits acadèmics i diverses disciplines científiques d'àmbit català, peninsular i internacional.

BARCINO-TARRACO-ROMA PODER Y PRESTIGIO EN MÁRMOL

La omnipresencia de mármoles y otras rocas ornamentales (*marmorata*) en las ciudades antiguas, tanto en los municipios y colonias del Imperio —como *Barcino*— como en las grandes metrópolis provinciales —como *Tarraco*—, revela de manera contundente como el poder de *Roma*, la gran capital, se proyecta en todas sus manifestaciones, políticas, económicas y sociales.

Por otra parte, las estrategias y capacidades técnicas de los antiguos romanos muestran el altísimo grado de adaptabilidad y potencia logística para explotar las canteras, distribuir el material a través de grandes rutas comerciales y transformarlo al servicio de la imagen del Imperio: un mensaje de poder y prestigio que permanece eternamente vinculado al mármol.

El objetivo de esta reunión es destacar el valor de estos materiales como símbolos de estatus, presentes en la decoración arquitectónica, la escultura y la epigrafía monumental, entre otros.

Barcino-Tarraco-Roma es el resultado de la confluencia de los proyectos de investigación «*Officinae lapidariae tarraconenses*. Canteras, talleres y producciones artísticas en piedra de la Provincia Tarragonensis» (HAR2015-65319-P, MINECO / FEDER, UE) y «El mensaje del mármol: prestigio, simbolismo y materiales locales en las provincias occidentales del Imperio romano entre las épocas antigua y altomedieval a través del caso de Hispania» (PGC2018-099851-A-E00, MINECO / FEDER, UE), que reúnen especialistas de diferentes ámbitos académicos y diversas disciplinas científicas de ámbito catalán, peninsular e internacional.

BARCINO-TARRACO-ROMA POWER AND PRESTIGE IN MARBLE

The ubiquity of marbles and other ornamental rocks (*marmorata*) in ancient cities, both in the municipalities and colonies of the Empire —such as *Barcino*— and in the large provincial cities —including *Tarraco*— powerfully illustrates how the power of *Roma*, the great capital, looms over all manifestations, whether political, economic or social.

Moreover, the strategies and technical skills of the ancient Romans are illustrated by the high degree of adaptability and logistical power employed to mine quarries, distribute the material along great trade routes and transform it to serve the image of the Empire: a message of power and prestige that is eternally linked to marble.

At this meeting, we will emphasise the value of these materials as status symbols that are found in architectural decoration, sculpture and monumental epigraphy, among other uses.

Barcino-Tarraco-Roma is the result of the confluence of two research projects: «*Officinae lapidariae tarraconenses*. Quarries, Workshops and Artistic Productions in Stone from the Provincia Tarragonensis» (HAR2015-65319-P, MINECO/ERDF, EU); and «The Message of Marble: Prestige, Symbolism and Local Materials in the Western Provinces of the Roman Empire Between Antiquity and Early Middle Ages Through the Case of Hispania» (PGC2018-099851-A-I00, MINECO / ERDF, EU). These projects bring together experts from different academic fields and scientific disciplines from Catalonia, the Iberian Peninsula and the international sphere in general.

Scientific coordination: Diana Gorostidi Pi (Catalan Institute of Classical Archaeology, Rovira i Virgili University) and Anna Gutiérrez García-M. (Catalan Institute of Classical Archaeology)

Coordinació científica: Diana Gorostidi Pi (Institut Català d'Arqueologia Clàssica, Universitat Rovira i Virgili) i Anna Gutiérrez García-M. (Institut Català d'Arqueologia Clàssica)

Amb el suport de la Secretaria d'Universitats i Recerca del Departament d'Empresa i Coneixement de la Generalitat de Catalunya

Generalitat de Catalunya
Departament d'Empresa i Coneixement
Secretaria d'Universitats i Recerca

Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona

MUHBA PLAÇA DEL REI Sala de Martí l'Humà

Entrada gratuïta
Es recomana reserva prèvia.

INFORMACIÓ
informaciomuhba@bcn.cat
Per a qualsevol altra informació:
93 256 21 22 (de dilluns a divendres feiners,
de 10 a 14 i de 16 a 19 h)

barcelona.cat/museuhistoria
facebook.com/barcelonacultura
twitter.com/bcn cultura

Portada:
Placa dedicada pels sevirs augustals a la colònia de *Barcino* © Jordi Puig

MUHBA PLAÇA DEL REI Sala de Martí l'Humà

Entrada gratuita
Se recomienda reserva previa.

INFORMACIÓN
informaciomuhba@bcn.cat
Para cualquier otra información:
93 256 21 22 (de lunes a viernes laborables,
de 10 a 14 y de 16 a 19 h)

barcelona.cat/museuhistoria
facebook.com/barcelonacultura
twitter.com/bcn cultura

Portada
Placa dedicada por los sevirs Augustales en la
colonia de *Barcino* © Jordi Puig

MUHBA PLAÇA DEL REI Sala de Martí l'Humà

Admission free
Advance reservation advised

INFORMATION
informaciomuhba@bcn.cat
For any other information:
93 256 21 22 (Monday to Friday, except holidays,
from 10 am to 2 pm and from 4 to 7 pm)

barcelona.cat/museuhistoria
facebook.com/barcelonacultura
twitter.com/bcn cultura

Cover:
Plaque dedicated by the sevirs Augustales to the
colony of *Barcino* © Jordi Puig

**REUNIÓ INTERNACIONAL EN HOMENATGE
A ISABEL RODÀ DE LLANZA /
REUNIÓN INTERNACIONAL EN HOMENAJE
A ISABEL RODÀ DE LLANZA /
INTERNATIONAL MEETING IN HOMAGE
TO ISABEL RODÀ DE LLANZA**

**DIJOUS 21 DE NOVEMBRE
JUEVES 21 DE NOVIEMBRE
THURSDAY, NOVEMBER 21**

16 h

BENVINGUDA / BIENVENIDA / WELCOME
Carles Vicente (Director de Memòria,
Història i Patrimoni), Josep Bracons
(MUHBA), Carme Miró (Servei d'Arqueologia),
Josep M. Palet (ICAC), Gemma Puigvert
(UAB), Diana Gorostidi, Anna Gutiérrez
Garcia-M. (coords.)

**SESSIÓ I. CIUTATS DE MARBRE
SESIÓN I. CIUDADES DE MÁRMOL
SESSION I. CITIES OF MARBLE**

16.20 h

PONÈNCIA MARC / PONENCIA MARCO /
KEYNOTE LECTURE
**Making Rome a city of marble:
reconsidering the organization of marble
import, storage and distribution at Portus**
Simon Keay (University of Southampton-
British School at Rome)

17.10 h

**Lapis redibitus, viejas piedras para nuevas
formas. Spolia en Barcino**

Julia Beltrán (Facultat Antoni Gaudí,
Ateneu Universitari Sant Pacià)

17.30 h

Arqueología de Gerunda i suburbium

Josep Maria Nolla (Universitat de Girona)

17.50 h

Pausa / Break

18.10 h

**El mármol ausente de Lucus Augusti
(Lugo). Primeros apuntes sobre el uso
y consumo de un bien de prestigio**

Silvia González Soutelo (MIAS-Universidad
Autónoma de Madrid)

18.30 h

**El foro colonial de Carthago Nova:
novedades arqueológicas**

José Miguel Noguera (Universidad de
Murcia)

18.50 h

**I patterns decorativi in marmo colorato
nei pavimenti degli edifici di culto e privati
a Roma**

Marilda De Nuccio (Fondo Musica-Ambiente
Italiano, Roma)

19.10 h

**No solo mármol. Grabar y escribir en la
piedra para construir, en algunos ejemplos
de Asia Menor en época romana**

Adalberto Ottati (Trinity College Dublin),
Serena Vinci (Ausonius Institut CNRS-
Université Bordeaux-Montaigne, LabEx
Sciences archéologiques de Bordeaux)

19.30 h

Debat i final de sessió / Debate y final de
sesión / Discussion and end of session

**DIVENDRES 22 DE NOVEMBRE
VIERNES 22 DE NOVIEMBRE
FRIDAY, NOVEMBER 22**

**SESSIÓ II. PARAULES I IMATGES:
EL MISSATGE ETERN DEL MARBRE
SESIÓN II. PALABRAS E IMÁGENES:
EL MENSAJE ETERNO DEL MÁRMOL
SESSION II. WORDS AND IMAGES:
THE ETERNAL MESSAGE OF MARBLE**

9.30 h

PONÈNCIA MARC / PONENCIA MARCO /
KEYNOTE LECTURE

Il lapicida, questo sconosciuto

Antonio Sartori (Università degli Studi
di Milano)

10.20 h

**Troballes epigràfiques inèdites a la ciutat
romana d'Empúries**

Joaquim Tremoleda, Marta Santos,
Pere Castanyer (Museu d'Arqueologia
de Catalunya, Empúries)

10.40 h

**De Dertosa a Caesar Augusta:
el viaje de la epigrafía honorífica**

Francisco Beltrán (Universidad de Zaragoza),
Diana Gorostidi (Universitat Rovira i Virgili-
ICAC)

11 h

¿Exegi monumentum perenne?

**Actualización del mensaje epigráfico sobre
monumentos funerarios y votivos**

Serena Zolia (Università degli Studi di Milano)

11.20 h

Pausa / Break

11.40 h

**Dionysos en la mesa. Los hermas de
pequeño formato del Museu d'Arqueologia
de Catalunya, Barcelona**

Antonio Peña (Universitat Autònoma
de Barcelona)

12 h

**Consideración de un conjunto de
sarcófagos de Tarraco a través de las
páginas**

Isabel Moreno (Museu d'Arqueologia de
Catalunya), Montserrat Claveria (Universitat
Autònoma de Barcelona)

12.20 h

**Los ciclos escultóricos de Quinta das
Longas y los talleres de Afrodisias en
Hispania**

Trinidad Nogales (Museo Nacional de Arte
Romano, Mérida)

12.40 h

L'emploi du marbre en Narbonnaise

Vassiliki Gaggadis-Robin (Centre Camille
Jullian, Maison Méditerranée des Sciences
de l'Homme, Aix-Marseille Université)

13 h

**Pechos, amor y poder: retratos marítimes
de Roma al Renacimiento**

Manuel Parada (ICAC-Universidad de
Valladolid), Laura María Palacios
(Universidad Complutense de Madrid)

13.20 h

Debat i final de la sessió / Debate y final de
sesión / Discussion and end of session

**SESSIÓ III. MATÈRIA DE PODER
SESIÓN III. MATERIA DE PODER
SESSION III. THE MATERIAL OF POWER**

16 h

PONÈNCIA MARC / PONENCIA MARCO /
KEYNOTE LECTURE

**Marmi e proprietà delle cave in età
tardorepubblicana**

Patrizio Pensabene (Università degli Studi
di Roma-La Sapienza)

16.50 h

**La pedra de Montjuïc, marcadors
petrogràfics per identificar la pedra
insígnia de Barcelona**

Lluís Casas (Universitat Autònoma de
Barcelona), David Parcerisa, Aureli Alvarez,
Christian Prado, Kusi Colonna-Petri,
Montserrat Pugès, Roberta Di Febo,
Marta Moreno, Isabel Moreno

17.10 h

**El Pirineo, una fuente principal de mármol
en el occidente romano**

Pilar Lapuente i J. Antonio Cuchí
(Universidad de Zaragoza)

17.30 h

**Broccatello... de Tortosa? Darreres
novetats entorn de l'explotació del jaspi
de La Cinta. Dels romans als segle XVIII**

Anna Gutiérrez Garcia-M. (ICAC),
Hilari Muñoz (IES Dertosa, Tortosa)

17.50 h

Pausa / Break

18.10 h

**De Augusto a los Borbones: el uso del
marmor de Espejón como imagen del poder**

Virginia García-Enterro (Universidad Nacional
de Educación a Distancia)

18.30 h

**El significado del color. A propósito de
algunos marmora polícromos originarios
del sur de Hispania**

Begoña Soler (Universidad de Murcia-ICAC)

18.50 h

**De mil colores: el mármol polícromo del
valle del Guadalquivir**

Oliva Rodríguez (Universidad de Sevilla)

19.10 h

Debat i final de la sessió / Debate y final de
sesión / Discussion and end of session

19.30 h

Cloenda / Clausura / Closing remarks

DISSABTE 23 DE NOVEMBRE

SÁBADO 23 DE NOVIEMBRE

SATURDAY, NOVEMBER 23

VISITA ALS FONS DEL MUHBA

VISITA A LOS FONDOS DEL MUHBA

VISIT TO MUHBA COLLECTIONS

Places limitadas, imprescindible inscripció
prèvia / Plazas limitadas, imprescindible
inscripción previa / Places limited, advance
booking required

10 h

SORTIDA AMB AUTOBÚS /

SALIDA EN AUTOBÚS /

DEPARTURE BY COACH

Punt de trobada / Punto de encuentro /
Meeting point: ronda Universitat, 11,
Barcelona

10.35 h

VISITA GUIADA DE LES COL·LECCIONS
ARQUEOLÒGIQUES DEL MUHBA-
ZONA FRANCA /

VISITA GUIADA A LAS COLECCIONES
ARQUEOLÓGICAS DEL MUHBA-
ZONA FRANCA /

GUIDED TOUR OF THE MUHBA
ARCHAEOLOGICAL COLLECTIONS-
ZONA FRANCA

Daniel Alcubierre, Núria Miró, Emili Revilla
(MUHBA)

Lliçó magistral / Lección magistral /
Masterclass: Dra. Isabel Rodà de Llanza
(UAB-ICAC)

12.30 h

Cloenda de la reunio / Clausura de la reunión /
Closure of meeting

13 h

Tornada a Barcelona / Vuelta a Barcelona /

Return to Barcelona